

Dini hükümler ve değişim

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Geleneksel Çarşamba Konferansları kapsamında Prof. Dr. Faruk Beşer "Değişim Düşüncesi ve Dinî Hükümlerde Değişme" konulu bir konferans verdi.

Felsefi ve kelamî: Arapça Dil Grubu Öğrenci Topluluğu (Mültekâ Lugatî'd-dât) tarafından düzenlenen konferansta konuşan Prof. Dr. Faruk Beşer, öncelikle "değişme" kavramını, değişen ve değişmeyen şeylerin ne olduğuna dair felsefi ve kelâmî düşüncedeki görüşleri ana hatlarıyla aktardı. Felsefenin temelinde Doğu'nun olduğunu, Batı'ya ise sonradan geçtiğini söyleyen Beşer, bu noktada Endülüs'ün takip edilmesi gerektiğini kaydetti. Daha sonra fıkıhtaki değişme meselesine geçen Prof. Beşer, fikhî hükümlerin taabbudî ve talifî olmak üzere iki kısma ayrıldığını belirtti.

Dini hükümler: Beşer, "Taabbudî hükümler: Tevkîfî hükümler ve sâbit hükümler olarak da ifade edilen bu kategorideki hükümler, aklın kendi başına ulaşamayacağı hükümlerdir. Namaz, oruç ve abdest gibi temel ibadet hükümleri ve akide meselelerindeki hükümler bu grupta yer alır. Burada akıl köklü bir değişim yapamaz. Bunlar nasıl vahyedilmişse o şekilde kabul edilmelidir. Kur'an-ı Kerim'in kendisi taabbudîdir. Talifî hükümler: Müessir sebebi bilinebilen hükümlerdir. Sözgelimi bazı fakihler, kadınların yanlarında mahremi bulunmadığında tek başına sefere çıkmasına dair yasaklayıcı hükmü bu kapsamda değerlendirmişlerdir. Söz konusu fakihler, bu yasaklayıcı hükmün illetinin emniyetin bulunmaması olduğunu düşünmüşlerdir. Hükümlerin değişmesi, taabbudî hükümlerde değil talifî hükümlerde söz konusu olabilir.

Örnekler: Beşer, "Bu çerçevede birinci olarak; müçtehit imamlar tarafından bir illete binaen verilen hükümler değişebilirler. Məcəlede de bu husus, 'Ezmanın tagayyürü ile ahkâmın tagayyürü inkâr olunamaz' yani 'Zamanın değişmesiyle hükümlerin değişmesi inkâr olunamaz' şeklinde ifadesini bulmuştur. İkinci olarak; Hz. Peygamber'in sünnetinde kişisel, şahsî ve örfî olan hükümler bulunmaktadır. Bu durumda örneğin Hz. Peygamber'in içinde bulunduğu toplumun örfüne göre ortaya çıkan sünnetteki hükümler de örfün değişmesiyle değişebilirler. Üçüncü olarak ise maslahata binaen yapılmış icmâlarda maslahatın ortadan kalkmasıyla icmâ da ortadan kalkabilir."

Değişen varlıklarız: Fikhî hükümlerdeki değişiminin hangi alanda olduğuna dair bilgiler verdikten sonra Prof. Beşer, hükümlerde değişimin meydana gelmesine yol açan sebepler üzerinde durarak; insanın değişken bir varlık olması ve insanların birbirlerinden farklı yaratılmış olması gibi insana bağlı sebeplerin yanı sıra Moğolların İslâm dünyasını işgali, Haçlı seferleri, Hindistan'ın İngilizler tarafından sömürgeleştirilmesi ve Osmanlı'nın yıkılması gibi önemli siyasî hadiselerin de hükümlerdeki değişme meselesini nasıl etkilediğini örnekleriyle açıkladı. Konferansın ardından SAU İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Osman Güman Prof. Dr. Faruk Beşer'e hediyelerini takdim etti. **(Ermin CAN)**

